

לעילוי נשמת

אאמו"ר הגאון רבי דב בן רבי זלמן זללה"ה

נלב"ע כב שבט תשפ"ד

אמי מורתי הצדקנית מרת שיינא בת רבי ישראל שלום ע"ה

נלב"ע יד סיון תשע"א

פרשת ויצא תשפ"ו
שנה ט"ו

גליון תרי"ח - 618

דברי ישר

לקוטים, מוסרים ופרפראות בפשט ובדרש
 בפרשת השבוע ובענייני דיומא

בחרטאת מכון דברי ישר

בית ישר

לדעתם גם את הרמאות למד מאבא שלהם

לקח יעקב את כל אשר לאבינו

ומאשר לאבינו עשה את כל

הפכד הזה לא, א

רבי יוסף חיים באדרת אליהו כתב לבאר את כפל הדברים
 לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה, היה די
 לכתוב אחד משניהם, וכתב שאמרו שני דברים, גם לקח וגם
 עשה.

בני לבן כשפגשו את יעקב בתחילה בכל אותם שנים בהם
 עבד יעקב את אביהם, ראו בו איש תם וישר שאינו יודע
 לרמאות.

כי אילו היה יודע לרמאות מצד עצמו, לא יכלה להיות להם
 טענה נגדו, כי ככה זה בין הרמאים, פעם זה מרמה ומצליח
 והרמאי שכנגדו מפסיד, ופעם זה מרמה ומצליח והרמאי
 שכנגדו מפסיד, ומה טעם יש להתלונן על כך חוץ מלשכלל
 את הרמאות מול הרמאי בתקוה שהוא לא ירמה יותר.

אבל מכיון שאת יעקב הם לא הכירו כרמאי, חשבו שאת
 הרמאות הוא גם למד מלבן, וזה מה שהרגיז אותם, שהוא
 השתמש עם כליו של לבן בעצמו כדי לרמאות אותו.

וכך מתבאר הכתוב לקח יעקב את כל אשר לאבינו – דבר זה
 עוד יכול להיות ניחא, אבל אין זה נח לנו כי ומאשר לאבינו
 משיטות הרמאות שהמציא אבינו עשה את כל הפכד הזה, וזה
 כבר דבר שהוא בלתי נסלח גם בקרב הרמאים...

מדיבור הבנים הבין פני האב

וישמע את דברי בני לבן לאמר... וירא

יעקב את פני לבן והנה איננו עמו

כתמול שלשום לא, א-ב

העקדת יצחק מבאר מה שכתבה התורה קודם את שמיעת
 דברי בני לבן ורק אחר כך את ראיית פני לבן, כי על ידי ששמע
 יעקב את דברי בני לבן הבין כי אינם דברים הבאים רק מצד
 עצמם של הבנים, אלא כידוע כי "שותא דינוקא או דאבוה או
 דאימיה", ולכן התבונן בפני לבן וראה כי אינם כתמול שלשום.

לבן נתן בכורו – פשעו

נחשתי ויברכני ה' בגללך, כז

פירש"י נחשתי – מנחש הייתי נסיתי בנחוש שלי שעל ידך
 באה לי ברכה.

כשבאת לכאן לא היו לי בנים שנאמר והנה רחל בתו באה
 עם הצאן אפשר יש לו בנים והוא שולח בתו אצל הרועים?
 ועכשיו היו לו בנים שנאמר וישמע את דברי בני לבן.
 המהר"ל צונץ בקומץ המנחה מבאר כי יכולת הניחוש של
 לבן הגיע לו "בזכות" יעקב.

יכולת הניחוש של לבן היה על ידי התרפים, ותועבת
 התרפים הללו פועלת על ידי ששוחטים בכור אדם
 ומשתמשים בראשו על ידי שם טומאה שמניחים בפיו והוא
 מגלה לבעליו מה שמבקש ממנו.

לפני שיעקב אבינו הגיע ללבן, לא היו ללבן בנים, שהרי רחל
 בתו היתה צריכה לרעות הצאן, ולא היה לו גם תרפים, כי אם
 אין לו בכור אין לו תרפים, שכן מי יתן ללבן את בנו בכורו כדי
 ללבן יהיה תרפים.

אבל אחרי שבא יעקב נשא לבן אשה אחרת כי אשתו אם
 רחל ולא היה מתה כמו שפירש רש"י על הפסוק ותתן ותגד
 לאביה כט, יב – לפי שאמה מתה לא היה לה להגיד אלא לו,
 ומאשה זו שנשא נולד לו בן בכור, ואותו שחט לצורך
 התרפים, ואחר כך נולדו לו עוד בנים נוספים.

הוא אשר אומר לבן ליעקב נחשתי ויברכני – גם הניחוש
 שלי הוא מהברכה שלך.

[א"ה, למדנו כי רשע המקבל טובה, במקום להתגדל ממנה
 ולהיות טוב, משתמש בטובה שהושפעה עליו לדברים אשר
 אינם טובים]

בגלל שגלל

ויברכני ה' בגללך, כז

החיד"א בנחל קדומים מביא מרבינו אפרים ז"ל שאמר לבן
 ליעקב בגללך – משעה שגללת את האבן מעל פי הבאר שרתה
 ברכה במעשי ידי.

דברו לפני האחיינים

וישמע את דברי בני לבן לאמר לא, א

הרד"ק אומר כי בני לבן היו אומרים את הדברים לאביהם
 לפני בניו של יעקב.

ויש לומר שעל ידי זה יעקב שמע את דברי בני לבן.

לדעת בני לבן יעקב לא צדיק ולא משפיע,

וכל העושר זה בזכותם

נחשתי ויברכני ה' בגללך, ^{ל, כז}

וישמע את דברי בני לבן לאמר לקח
יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר
לאבינו עשה את כל הכבוד הזה, ^{לא, א}

החיד"א בפני דוד אומר כי בני לבן סברו כי כל השפע
שיש ללבן זה בכלל בזכותם ובגללם, שהרי לפני שהם
נולדו לא היה לבן עשיר וגם מה שהיה לו היה מעט
שמספיק שרחל תרעה, והם בגלל שהם נולדו זכרים
הגיע מזל טוב ללבן כי זכ"ר בגימטריא ברכ"ה, וזה מה
שאמרו לקח יעקב את כל אשר לאבינו, כי בגלל שהוא
נהיה אבינו, הוא זכה לכל השפע הזה ואת כל זה לקח
יעקב, בעצם מאיתנו, הבנים שבזכותנו הגיע הדבר
ללבן.

ואם תאמר מה יענו על דברי אביהם שאמר נחשתי
ויברכני ה' בגללך שבגלל צדקותו של יעקב הגיע לו
הברכה, עונים בני לבן, שזה סותר מימרא מפורשת
שאמרו חז"ל "כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא
בני די לו בקב חרובין משבת לשבת", ומפורש במימרא
שאף על פי שהצדיק משפיע את כל השפע לעולם, אבל
הוא עצמו אין לו כלום מזה, ואם יעקב צדיק שהשפיע
לאבינו את הברכה, אזי ליעקב לא היה אמור כלום מזה,
ואם יש לו, ויש לו עושר רב, הרי זה בגלל הברכה
שאנחנו השפענו בהולדתנו, ולא מצד צדקותו של יעקב
שמבחינתם הוכחה מוכחת היא שאינו צדיק, שהרי אם
היה צדיק משפיע, היה עני כרבי חנינא בן דוסא.

הטיעונים המשפטיים

של המבקש לעקור את הכל

נחשתי ויברכני ה' בגללך, ^{ל, כז}

ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה, ^{ל, כח}

אומר המלבי"ם כי לבן לא בא לומר ליעקב תודה על
מה שבגללו הוא התברך, אלא רוצה להשיג בדיוק
ההיפך ולהפוך את יעקב לגנב.

יעקב אבינו מבקש מלבן שיתן לו את נשיו ואת ילדיו
אשר עבד אותו בהן ארבע עשרה שנה, כדי שיוכל
לחזור לבית אביו ולארץ מולדתו.

עונה לו לבן כך: למעשה ברגע שתחזור לבית אביך
ותעזבני, הרי כל הברכה שהתברכתי בגללך תתבטל
ואחזור להיות רש ועני חסר ברכה כמקודם, אם כן
מתברר שכל מה שעבדת אצלי הלך לאיבוד ויתברר
שבפועל לא עבדת לי ולא הרווחת לי, ועל דעת כן לא
נתתי לך את בנותי, איך אם כן אתה בכלל יכול לבוא
ולבקש שאתן לך אותן?

ועוד יותר אומר לבן בלמדנות משפטית, יש לך טעות
בסיסית בכל העסקה הזו, אתה חושב שנתתי לך את
בנותי ושילמת לי עבורן בעבודתך והן קנין כספך, אין
זה כך כלל וכלל וטענתך היא טענת שקר, שכן אני
נתתי לך את בנותי כדי להתחתן איתן – בחינם, והרי
אמרתי לך מפורשות טוב תתי אתה לך מתתי אתה
לאיש אחר כט, יט, אבל לא קנית אותן חלף עבודתך
ואינן קנין כספך כלל, אלא מה אתה צודק – מגיע לך
משכורת עבור ארבע עשרה שנות עבודה, אני איש ישר,
לא כמוך, ועל כן, אפילו שלא בקשת את זה עד היום,
כעת נקבה שכרך עלי ואתנה – אתן לך שכרך, אבל
הבנות אינן שלך ואינן יכול להוציאן לארץ אחרת.

[א"ה, אם משהו חושב שברמאות כזו החזיק רק לבן
הארמי ולפני אלפי שנים, יפקח עיניו ואזניו ויראה
וישמע כיצד יורשיו ממשיכי דרכו של סבא לבן
מתנהלים היום בדרכי הרמאות שלו ביתר שכלול ואף
עם תמיכה ציבורית רחבה, ועל זה וכהנה היה דווה
לבנו ועל אלו חשכו עינינו, ומי שבידו למחות ואינו
מוחה נתפס בדרכו של מי שביקש ומבקש לעקור את
הכל, וה' הטוב ירחם על עמו ויחיש גאולתנו מפני
המחריבים והמהרסים].

ה"צבועים" הם מלבן

והיה העטפים ללבן והקשרים ליעקב, ^{ל, מב}

כתב בילקוט האורים שמעתי מפי הגאון מו"ה אשר
גראסבערג ז"ל אבדק"ק בעלעניעש יע"א שאמר בדרך
מליצה דלכאורה יש לתמוה אחרי דיעקב היתה מיטתו
שלימה, מהיכן יצאו אלה הצבועים המעוטפים בלבוש
היראה ולבם מלא תועבה.

ויתכן לומר על ידי שנשא יעקב בנות לבן הרמאי
שבילתי ספק גם הוא היה צבוע חיצון אדום ופנימי לבן,
ממנו יצאו אלה וכאלה.

וזה שאמר והיה "העטופים" ללבן, "והקשורים" – אלו
הקשורים והדבוקים בה' יתברך, ליעקב.

הבנים של לבן ניהלו אותו

וישמע את דברי בני לבן

לאמר... וירא יעקב את פני לבן והנה

איננו עמו כתמול שלשום, ^{לא, ב}

אומר רבי שמשון רפאל הירש, היה צריך לומר קודם
שראה פני לבן שאינם כתמול שלשום ורק אחר כך
לספר את ששמע מבני לבן, והפך הסדר ללמדנו על
עונושו של לבן, שבשעתו לא ידע לכבד את אביו, וכדרך
שהוא היה שליט בבית אביו, כן היו עתה בניו שולטים
בביתו ודיבורי בניו גרמו לו שפניו לא יהיו כתמול
שלשום.

מִמָּה בְּפֶרֶק שִׁמְיָה

הַפֶּרֶשָׁה שֶׁנִּקְרָא הַשְּׁבוּעַ הַזֶּה
 "סֵתוּמָה", מִתְחַלֶּתָּה וְעַד סוֹפָהּ
 עַל מֵאָה אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶת
 פְּסוּקִים, אֵין בָּהּ הַפְסָקוֹת
 וְחֻלּוּקֵי פְרָשִׁיּוֹת, וּבַפְסוּקִים

הַפֶּרֶשֶׁה נִפְתַּח בִּיצִיאָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע
בְּהִלְכָתוֹ לְחָרֹן וּלְאַחַר שְׁעָבֵר עַל פְּנֵי הַר הַמְּזוּרִיָּה
וְהָלַךְ דֶּרֶךְ אֲרָכָה מְאֹד וּכְבֵּר הִגִּיעַ עַד לְחָרֹן, נִזְכָּר
שֶׁחָלַף עַל פְּנֵי הַמָּקוֹם שֶׁהִתְפַּלֵּלוּ בּוֹ אָבִיו וְזִקְנּוֹ,
וְחָשַׁב בְּדַעְתּוֹ לַחֲזֹר וּמִיד כְּשֶׁהִתְחִיל לַחֲזֹר אֶת כָּל
הַדֶּרֶךְ הָאֲרָכָה חֲזָרָה, קִפְצָה לוֹ הַדֶּרֶךְ וְחֲזָר מִיד
לְהַר הַמְּזוּרִיָּה לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַשֵּׁם.

יַעֲקֹב לֹקַח שְׁתֵּים עָשָׂר אֲבָנִים מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם,
וּבֹנֶה מֵהֶם מִכְסָּה לְהֶגֶן עַל רִאשׁוֹ מִפְּנֵי הַחַיּוֹת,
וּבִפְעַם הָרִאשׁוֹנָה אַחֲרֵי אֲרָבַע עָשָׂר שָׁנָה, יַעֲקֹב
יֵשֵׁן בְּשֹׁכֵיבָה.

יַעֲקֹב מִתְעוֹרֵר מִשְׁנָתוֹ וּמִשְׁכִּים בְּבֹקֶר וְלוֹקַח
אֶת הָאֶבֶן הַמְּאֻחֶדֶת שֶׁהִתְאַחֲדָה מִשְׁתִּים עֲשָׂרָה
הָאֲבָנִים לְאֶבֶן אֶחָת, וּמַעֲמִידָה מֵאַבְּהָ וְיוֹצֵק עָלֶיהָ
שֶׁמֶן, מְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ מַלְכוּת שְׁמִים וְנֹדֵר נִדְרִים
לַהֲשִׁים.

מִמֶּשֶׁיךְ יַעֲקֹב בְּדַרְכּוֹ וּמִגֵּיעַ
לְחֶרֶד, וּפּוֹגֵשׁ בְּרוּעִים הַמִּמְתִּינִים
מִסְבִּיב לְבָאֵר כְּדִי לְגַלּוֹל יַחֲדָיו
אֶת הָאֶבֶן הַמְכֻסָּה אֶת הַבָּאֵר
לְמִנִּיעַת גְּנֹבָה.

כַּאֲשֶׁר רֹאֶה יַעֲקֹב אֶת רַחֵל, הוּא גֹלֵל לְבָדּוֹ אֶת
הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וּמִשְׁקָה אֶת צֶאֱן לָבָן דֹּדּוֹ.

**יַעֲקֹב הִגִּיעַ חֹסֶר—כָּל מַפְנֵי שְׁנָתוֹ אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ
לְאַלְפִיז כְּדֵי שְׁלֹא יִהְרָגְהוּ, וְלֹא הָיָה לוֹ מִה לָתֵת
לְרַחֵל וְעַל כֵּן לְאַחֵר שְׁנִישָׁקָהּ, נָשָׂא אֶת קוּלוֹ בְּבִכּי.
רַחֵל מִבְּשֶׁרֶת לְאָבִיהָ עַל בִּיאַת יַעֲקֹב, וּלְבֹן רֵץ
לְחַטֵּט וּלְמַשֵּׁשׁ אֶת גּוּפוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אוֹלִי הוּא
מִחְבִּיא מְרָגְלִיּוֹת בְּפִיו, אֲךָ יַעֲקֹב מְסַפֵּר לוֹ שְׂאִין לוֹ
כְּלוּם.**

לְבֹן הָרֵמָאִי, מֵרָאָה לִיעֶקֶב פָּנִים שׁוֹחָקוֹת
וּשְׂמִיחוֹת עַל בּוֹאוֹ, אֵךְ בְּתוֹךְ לְבֹו הָרַע חוֹרֵשׁ הוּא
מְזִימֹת נֹרְאוֹת כָּל־פִּי יַעֲקֹב, כְּפִי שׁוֹקֵרָא בְּהִמְשֵׁךְ
הַפֶּרֶשָׁה.

יַעֲקֹב יוֹשֵׁב בְּבֵית לָבֵן וְרוֹעֶה אֶת צֹאנוֹ. וְלֵאמֹר
חֲדָשׁ יָמִים אוֹמֵר לוֹ לָבֵן שְׂאֲצִלוּ לֹא עוֹבְדִים בַּחֲנָם,
וְעַל כֵּן הוּא מִבְקֵשׁ שֶׁיַּעֲקֹב יִגִּיד לוֹ מֵהַמְשַׁכֶּרֶת
שֶׁהוּא מִבְקֵשׁ.

**בְּשֹׁכֵר עֲבוּדָה שֶׁל שִׁבְעַת שָׁנִים יַעֲקֹב מִבְּקֶשׁ,
לְשֹׂאת אֶת רַחֵל לְאִשָּׁה, לְבֵן מִסָּפִים וּלְאַחַר שִׁבְעַת
שָׁנֹת עֲבוּדָה מִבְּקֶשׁ לְשֹׂאת אֶת רַחֵל לְאִשָּׁה.**

נִעְרַכְתָּ חֲתָנָה גְדוֹלָה, אֲךָ לָבֵן מְרֻמָּה אֶת יַעֲקֹב
וּמִשִּׁיא לֹא אֶת הַבֵּת הַגְּדוֹלָה לָאָה וְלֹא אֶת רָחֵל.
בְּפֶקֶד מַגֵּלָה יַעֲקֹב אֶת הַתְּרֻמִּית, וּבִתְשׁוּבָה
לְשִׂאתָיו הִכְעוּסָה שֶׁל יַעֲקֹב, עוֹנָה לָבֵן
בְּ"חִיבוּת" שֶׁלֹּא הִיְתָה כְּאֵן רְמָאוֹת, כִּי הִרִיזָה
בְּרוּר שֶׁלֹּא מַחְתָּנִים בְּמִקּוֹמָם אֶת הַצְעִירָה לְפָנֶי
הַבְּכִירָה.

אך לבן מסכים שיֵעֲקֹב יתְחַתֵּן גַם עִם רַחֵל
בַּתמֹרֶה לַעֲוֹד שֶׁבַע שָׁנוֹת עֲבוּדָה בְּבֵית לָבֵן.

תַּמְצִית עֲנִינֵי הַפְּרָשָׁה בְּשֻׁלּוֹב פְּרוּשִׁים וְדְרוּשִׁים

>>>>>>>

עוד הוא מספר להן על החלום שבו נגלה אליו מלאך הא-לקים המצוהו לחזור לארץ מולדתו. רחל ולאה עונות פה אחד, כי גם הן מרגישות זרות ומרומות בבית אביהן, והן מקבלות ומסכימות לצווי השם לחזור לארץ כנען.

יעקב מנצל את ההזדמנות שלבן עסוק בגז צאנו ובזרח יחד עם כל משפחתו ורכושו בחשאי, ובתוך כך לקחה רחל את העבודה זרה המכושפת - "התרפים" של אביה אתה כדי למנוע מלבן להשתמש בזה לרעתם.

כאשר לבן שומע על כך לאחר שלשה ימים, הוא יוצא לרדף אחרי יעקב מתוך מטרה להרג אותו ואת בניו ונשותיו, אך בלילה לפני שהוא פוגש את מחנה יעקב, השם מזהירו באזהרה חמורה לבל יעז לפגוע ביעקב.

ביום השביעי פוגש לבן את מחנה יעקב בהר הגלעד, ברשעותו הוא טוען על יעקב טענות קשות ומאשימו בגנבות ובלקיחת ה"תרפים".

יעקב מסביר ללבן כי עזב בחשאי כי חשש שלבן ינסה למנוע את הליכת בנותיו, ובאשר לתרפים, יעקב מכחיש מכל וכל קשר לענין, מפני שהוא לא יודע שרחל אכן העלימה את אלילי אביה, ועל כן הוא מציע ללבן לערך חפוש.

לבן מחפש ומחטט בכל כלי יעקב אך אינו מוצא כי רחל החביאה את זה בכר הגמל שהיא יושבה עליו.

בעקבות החפוש המבזה שעשה לבן, יעקב רב עמו ומטיח בפניו את כל נכליו אשר התנכל ורימהו במשך כל עשרים השנים.

לבן מבין שפעת אינו יכול לעשות רע ליעקב, ועל כן הוא פורת עמו ברית, ומקימים גל-עד אבנים, לאות ולסימן לברית שכרתו.

לבן חוזר לביתו כשבליבו נטורה שנאה עזה ליעקב ובניו השבטים, ורוצה בכל לבו לעקור אותם מעל פני האדמה.

הפרשה מסתיימת בתאור הליכת מחנה יעקב לארץ כנען בלווי מלאכים המלוים אותם ומלאכים המקבלים את פניהם, ולמקום בו נפגשו שתי המחנות, קורא יעקב - מחנים.

נקרא בפרשה שהשם פוקד את לאה בפרי בטן, ובגלל שאינה אהובה על יעקב כמו רחל, היא זוכה ללדת את ארבעת השבטים הראשונים - ראובן שמעון לוי ויהודה.

לעמיתה, רחל נותרת עקרה, ובצורה היא מבקשת מיעקב שיתפלל בעדה לפרי בטן, יעקב עונה לה שהיא צריכה להתפלל על כך.

רחל מציעה ליעקב שיקח את בלהה שפחתה, ואולי על ידי לידתה תפקד גם היא בפרי בטן, בלהה יולדת ליעקב את דן ונפתלי.

לאה שפסקה מלדת מוסרת ליעקב את זלפה שפחתה אשר יולדת לו את גד ואשר.

נקרא על ראובן בכורה של לאה החוזר מן השדה ומביא דודאים, רחל מבקשת אותם לעצמה, ולאה נותנת אותם לרחל בתמורה שיעקב יהיה אתה ולא עם רחל, בעקבות כך נולדים ללאה שני בנים נוספים - יששכר וזבולון, וכן בת שנקראת דינה.

השם שומע לתפילותיה של רחל, וגם היא זוכה לבן - יוסף.

לאחר לידת יוסף - שהוא שטנו של עשו, מתחיל יעקב בהכנות לחזר לבית אביו, אך לבן אינו רוצה בעזיבת יעקב בגלל הברכה השורה בנכסיו בזכות יעקב ועל כן הוא מפציר בו להשאר ואף מציע לשלם על כך.

יעקב נענה להפצרותו של לבן, אך אינו חפץ בשכר והוא מעדיף להנות מברכת השם.

לפי ההסכם החדש, יעקב יקבל את כל הכבשים והעזים שיולדו מעתה ועל עורם סימני טלאי או נקודות חומות.

השם מברך את יעקב, ועדרי הצאן מתמלאים בכבשים ועזים העונים על התנאים שהסכמו, וכך הופך יעקב לעשיר גדול ובעל נכסים.

שש שנים חולפות ויעקב שומע את בני לבן מדברים כי כל עושרו הגיע מאביהם.

גם את פני לבן הוא רואה שאינם בתמול שלשום.

הוא מבין כי הם מקנאים בעושרו הרב ובהצלחתו המשגשגת.

יעקב קורא לרחל ולאה אל השדה ומספר להן על תחושותיו, ומזכיר להן את כל מעללי אביהן, את רמאויותיו ונכליו.

שבת שלו' ומברך!